

Anmeldelser

Threatened Birds of the World

BirdLife International. 852 sider, utallige farveillustrationer, kort og fotos, indb. BirdLife International & Lynx Edicions 2000. Pris kr. 895 i DOF-Salg.

BirdLife International har igen præsteret en skelsættende udgivelse. For ti år siden kom *Putting biodiversity on the map* om alle områder for endemiske fugle, så alle kunne se hvor i verden, fuglearter med begrænset udbredelse især klumpede sig sammen. I 2000 udkom så den nærværende bog, som sætter fokus på verdens p.t. 1186 globalt truede fuglearter. Men bogen behandler også "kandidaterne" til den truede liste, de nærtuede fuglearter, samt fugle uddøde siden 1500. Bogen er særlig vigtig for beslutningstagere, fredningsfolk, forskere, naturforvaltere og andre, der arbejder med fuglebeskyttelse, fordi den anviser handlemuligheder for at bevare hver af de udryddelsestruede fuglearter. Men det er også en smuk og informationsrig opslagsbog til den alment fugleinteresseredes reol.

"Vi er problemet", men "vi er (også) løsningen" skriver holdet bag bogen. Og de sætter tal bag udtalelsen i en række spændende generelle afsnit. For eksempel bebos mindre end 5% af jordens landoverflade af næsten 75% af alle truede fuglearter. Det betyder, at ressourcerne kan målrettes mod især de bjerge og øer i Neotroperne, Afrika og Sydøstasien, som huser de fleste globalt truede fuglearter. Koncentrationen af truede arter i disse områder skyldes en høj grad af endemisme og et stadigt stigende befolkningspres.

Bogens grafik illustrerer overbevisende, hvad det skrevne ord skal bruge mange sider på at formidle. Stolpediagrammer i flerfarvetryk giver læseren et hurtigt overblik over hvilke faktorer, der udgør de vigtigste trusler mod fuglene. Nummer ét er her tabet af levesteder. Andre vigtige trusler er menneskets udnyttelse af fugle til forskellige formål og indførte arters konkurrence med indfødte arter. BirdLife skal roses for en pædagogisk velovervejet præsentation af bogens budskaber. F.eks. diagrammernes abstrakte information som regel ledsaget af et fugleeksempel, der gør budskabet håndgribeligt.

Næsten 3/4 af alle truede fuglearter er begrænset til en speciel type af levested. "Og af disse er 3/4 knyttet til skov" skriver forfatterne. De fleste truede fuglearter er derfor at finde i kategorien 'skovfugl i tropene i bjerge eller på øer'. Den slags oplysninger er selvsagt vigtige for at kunne allokere de sparsomme ressourcer til fuglebeskyttelse i den rigtige retning.

BirdLifes kategorier/grader af trusler er baseret på IUCNs kvalitative rødliste kriterier. Der anvendes fem hovedkriterier: 1) hurtig reduktion i bestandsstørrelsen; 2) lille fragmenteret udbredelsesområde, bestand fald-



ende eller svingende i størrelse; 3) lille bestand, som er faldende i størrelse; 4) meget lille bestand; og 5) meget lille udbredelsesområde. Specifikke kvantitative kriterier og underkriterier under disse fem overskrifter fører frem til en klassifikation af hver art som enten *kritisk truet* (186 fuglearter), *truet* (321) eller *sårbar* (680). Dertil kommer tre arter, som er uddøde i naturen, men i live i fangenskab. Siden bogens udgivelse er Spix's Macaw *Cyanopsitta spixii* uddød i naturen. 727 fuglearter er nærtuede, og 128 er uddøde siden 1500.

Udvælgelsen af nogle arter kan synes besynderlig ved første øjekast, f.eks. Engsnarre *Crex crex*. Arten kvalificerer ikke umiddelbart til listen over truede arter, men under hovedkriterium 1 finder man et sjældent anvendt underkriterium, "nedgang i bestanden sandsynlig i nær fremtid (projiceret eller formodet)". Engsnarren får følgende ord med på vejen. "Historiske nedgange i bestanden i Vesteuropa skete hurtigt pga. ændret praksis i landbruget. Efter landprivatiseringen er der mulighed for lignende vidtudbrede ændringer i landudnyttelsen i Engsnarrens kerneområder i Østeuropa, hvilket vil resultere i en hurtig nedgang i bestanden i nær fremtid. Af den grund betragtes arten som sårbar." Dette er et godt eksempel på hvor gennemtænkt og gennearbejdet bogen er. Man kan være enig eller uenig i berettigelsen af det nævnte underkriterium, som beror på et forsigtighedsprincip; men når underkriteriet tages i anvendelse, er argumentationen i orden.

Hver truet art har fået tildelt en halv side med et udbredelseskort og en række afsnit, der forklarer, hvorfor

fuglen har fået tildelt status som truet art, beskriver arten med reference til lignende arter, og giver interessante tal som f.eks. udbredelsesområdets areal og bestandens estimerede størrelse. En vigtig nyskabelse er et afsnit om beskyttelsesarbejdets mål, med en opskrift på de praktiske tiltag, der er nødvendige for at belyse truslerne mod arten, og foreslag til foranstaltninger, som kan imødegå truslerne mod den. Kort sagt opskrifter på fuglebeskyttelse. Hermed har naturforvaltere, fredningsfolk, ornitologer og specialestuderende fået en mægtig inspirationskilde til at starte spændende, nyttige projekter, overvejende i tredjeverdenslande.

Udbredelseskortene er en nødvendig og vigtig del af et værk af denne karakter, og det kan derfor undre, at der ikke er lagt lidt større omhu i dem. F.eks. er de blå kystlinier flere steder svære at skelne fra den grønne udbredelsesfarve. Det er også vanskeligt at forstå, hvorfor Philippinerne mange endemiske truede fuglearter vises på detaljerede udbredelseskort og Indonesiens på kort dækkende hele Sydøstasien. De to øriger er formodentlig lige dårligt kendt af de fleste læsere. Det væsentligste er, at man tydeligt kan se, hvor arter med lille og/eller fragmenteret udbredelse findes. I nogle tilfælde, f.eks. Hawaii, vises velkendte, nærliggende geografiske områder på små kort i hjørnet af det egentlige udbredelseskort, og det burde være gjort mere konsekvent.

En styrke ved bogen er de generelle redegørelser for, hvordan data er blevet behandlet og anvendt. F.eks. viser en række kort trin for trin, hvordan en arts endelige udbredelseskort er blevet til. Læseren bliver klar over, at datagrundlaget ofte er så mangelfuldt, at det har været nødvendigt at indføre et element af kvalificeret gæt. Der er i så fald fulgt en fast, systematisk procedure, men kun feltundersøgelser kan vise, om der er gættet rigtigt. Under alle omstændigheder er det dog nyttigt at få georefereret potentielle områder for en art, hvis den skal eftersøges.

Threatened Birds of the World er et uhyre vigtigt bidrag i kampen for at bevare en høj global diversitet af fugle. Bogen dokumenterer, hvilke arter vi skal være bekymrede for, hvilke oplysninger, vi mangler, og hvilke tiltag, der er nødvendige for at redde arterne fra at uddø. Den er udkommet i god tid før det vigtige verdenstopmøde i Johannesburg i august 2002, hvor politiske ledere og deres embedsmænd bl.a. vil diskutere, hvordan det er gået med jordens biodiversitet siden topmødet i Rio de Janeiro for 10 år siden. I den sammenhæng vil *Threatened Birds of the World* være et vigtigt dokument.

Bent Otto Poulsen

Threatened Birds of Asia

N. J. Collar (hovedredaktør). The BirdLife International Red Data Book. 2 bind, 3038 sider, 400 kort, 2 farveplancher og 324 s/h illustrationer, indb. BirdLife International, Cambridge, U.K., 2001. Pris £ 55.

Red Data Books er bøger, der gennemgår og behandler

udryddelsestruede eller 'rødlistede' arter. Der er blevet udgivet mange sådanne bøger gennem de sidste 35-40 år. De nyere følger alle de samme veldefinerede kriterier, når de henfører de forskellige arter til trusselskategori. Det har i reglen været IUCN, der har taget sig af de internationale rødlister, men BirdLife International har længe påtaget sig ansvaret for at opdatere fuglenes røde databøger. Nigel Collar har i årtier været ankermanden i dette arbejde, men tusinder af videnskabsfolk og fugleinteresserede jorden over har hjulpet til i større eller mindre grad. Den nærværende bog følger otte år efter den tilsvarende udgivelse for Nord- og Sydamerika og femten år efter bogen, der dækker Afrika. Ambitionerne ser hver gang ud til at blive skruet op, og denne bog er i sandhed en massiv sag: 6 kg, mere end 3000 sider, 18000 afmærkede registreringer på 400 udbredelseskort, 115 siders gennemgang af de over 10000 kendte lokaliteter for truede fugle, 7200 referencer, etc.

Hovedparten af bogen er en gennemgang af 664 asiatiske fuglearter, for hvilke der er velbegrundede bekymringer med hensyn til deres fremtidige overlevelsesmuligheder. Der bruges fra to sider (f.eks. White-browed Nuthatch) til 45 sider (Philippine Eagle) på de enkelte arter, og de 324 arter, der regnes for udryddelsestruede, får den grundigste behandling. Gennemgangen følger samme skema for alle arter: engelsk og videnskabeligt navn, med en fin lille illustration; artens trusselskategori med en kort begrundelse; en meget grundig gennemgang af udbredelsen, med henvisning til så godt som hver eneste kendte observation eller museumsskind og angivelse af alle kendte lokaliteter i tekst og på kort, inkl. en markering af hvornår arten sidst er truffet; en gennemgang land for land over alle kendte tællinger eller andre indikationer af artens hyppighed før og nu; referencer til habitat, føde, yngleforhold, træk og spredning samlet under overskriften Økologi; en gennemgang af trusler som habitatødelæggelse, jagt og fangst, forstyrrelser, forurening, osv.; og iværksatte beskyttelsestiltag (lovgivning, beskyttede områder, oplysningsarbejde, osv.). Til sidst omtales forslåede beskyttelsestiltag. Overalt refereres der næsten udelukkende til originale kilder (videnskabelige artikler, turrapporter, museumsdata, osv.), og der er forbavsende få henvisninger til samleværker. Ud over artsafsnittene indholder bogen bl.a. en udførlig indledning og et appendiks med en grundig analyse af Philippinerne truede fuglearter.

Der er hovedsageligt tale om et opslagsværk, og selv om bogens kilopris er lav, vil de fleste nok foretrække at hente de dele, de har brug for, på Internettet. Hovedparten af bogen, nemlig artsafsnittene, kan findes på <http://www.rdb.or.id>. Bogen kan også fås som CD-ROM.

Bogen er efter min bedømmelse utrolig vellykket, både mht. kvantitet og kvalitet. Den vil hjælpe til at give perspektiv og bringe orden, når naturbeskyttelsesarbejde i Asien skal prioriteres, og i årene fremover bliver det næppe muligt at arbejde med naturbeskyttelse i Asien uden at referere til den. Desuden vil bogen hjælpe fugleinteresserede, der agter at besøge Asien, til hurtigt at få fokuseret på det væsentlige, hvad enten det gælder om få

en lang personlig artsliste eller om at bidrage til fuglebeskyttelsesarbejdet ved tilvejebringelsen af yderlige data.

I en tid, hvor miljømæssige dommedagsprofetier bliver mødt med stigende skepsis, bliver det stadig vigtigere at kunne give den bedste dokumentation for, hvordan det står til med naturen. Denne bog giver hårdtslående dokumentation for, at det langtfra går, som man kunne ønske sig. Et hurtigt kikk på udbredelseskortene før og nu, og nogle strikprøver i hovedteksten, skulle være nok til at overbevise selv den gladeste optimist.

Det kan være svært at forstå, hvorfor BirdLife skal bruge så mange kræfter og tid på at finde sponsorer til arbejdet med at indsamle, sortere og formidle oplysninger om udryddelsestruede fuglearter. Der er ingen tvivl om, at et arbejde som det nærværende gør det meget lettere at prioritere, så man får mest muligt for de penge, der bruges på internationalt naturbevarelsesarbejde. Så det burde vel egentlig have været FN, men det er den japanske regering, der har givet solid støtte til denne udgivelse. Herudover er der kommet bidrag fra 28 fonde og institutioner, deriblandt DOF.

Michael Køie Poulsen

Field Guide to the Birds of East Africa

Terry Stevenson & John Fanshawe. Illustrationer af Brian Small, John Gale og Norman Arlott. 604 sider, 287 farveplancher med 3400 afbildninger af 1388 fuglearter, indb. T. & A.D. Poyser, London, 2002. Pris kr. 398 i DOF-Salg.

Så kom endelig en felthåndbog, som dækker hele Østafrika, dvs. Kenya, Tanzania, Uganda, Rwanda og Burundi. Bogen indeholder beskrivelser af alle 1388 fuglearter, som er registreret i regionen, og er opbygget på den efterhånden mest anvendte og efter min mening også bedste måde, med illustrationer, tekst og udbredelseskort samlet på samme opslag.

Bogen indledes med en meget kort, men for en felthåndbog fyldestgørende introduktion til regionens geografi og miljø. Herefter følger artsbeskrivelserne, efterfulgt af index for videnskabelige og engelske navne. Det videnskabelige navne-index er virkelig brugbart, idet der er en del forvirring omkring de engelske navne. Indersiderne af bogens omslag er brugt til kort over regionen, med stednavne (forrest) og Important Bird Areas (IBAs) og nationalparker (bagest).

Hver fuglegruppe indledes med en kort tekst, typisk på tre linier, som nøjternt beskriver særlige kendetegn for gruppen. Plancherne er ikke nødvendigvis opdelt systematisk, men i enkelte tilfælde sammensat af arter, der ligner hinanden. Det betyder, at der bliver rod i systematikken, men jeg synes generelt det kan forsvares, fordi det er gjort velovervejede og letter bestemmelsen.

Beskrivelsen af hver art er opdelt i fire afsnit, som gør det nemt at finde netop den information, man søger. Der indledes med feltkendetegn, hvor diagnostiske kendetegn er fremhævet med kursiv, hvilket igen er en stor

hjælp. Herefter følger fænologi og adfærd, så et afsnit om sang og kald, og til sidst nævnes eventuelle oplagte forvekslingsmuligheder.

Udbredelseskortene er desværre meget simpelt opbygget, idet der kun er anvendt én farve til markering af udbredelsen. Det betyder, at brugeren skal ind i teksten for at finde ud af, om den enkelte art er til stede hele året eller kun på bestemte årstider. Kortene er acceptable for Kenya og tildels Uganda og det nordligste Tanzania, men hvad angår den sydlige og vestlige del af Tanzania har jeg desværre fundet snevis af eksempler på, at de er upræcise. Dette kan skyldes, at disse områder er dårligt undersøgt (vi afventer stadig udgivelsen af Tanzanias atlasprojekt); men en del af fejlene kunne være undgået ved hjælp af Brittons *Birds of East Africa, their habitat, status and distribution* (1980), som stadig er den mest dækkende bog på dette felt. Forfatterne skulle have anvendt langt flere spørgsmålstegn på kortene, som generelt – men især for Tanzania – kun kan bruges som en grov vejledning.

Bogens tre illustratører har afbildet alle regionens fuglearter, i forskellige dragter og med de væsentligste underarter. Det har været en stor opgave, og langt de fleste af plancherne er rigtig gode. Det fremgår ikke, hvem der står bag den enkelte planche, så jeg kan ikke fordele ros og ris til illustratørerne, men efter min mening er især spætterne, droslerne og solfuglene virkelig gode, mens cisticolaerne er mindre vellykkede.

Hvis man planlægger en rejse til Kenya, får bogen jævnbyrdig konkurrence af Zimmermann med fleres *Birds of Kenya and northern Tanzania* (anmeldt i DOFT 95: 86-87, 2001). Hvis man skal til Tanzania eller Uganda, er den helt klart det bedste valg. Den repræsenterer et stort skridt fremad for feltornitologien i regionen og har gjort det en hel del nemmere at kigge på fugle i Østafrika.

Anders Tøttrup

African Bird Sounds

Claude Chappuis. Birds of North, West and Central Africa. 15 CD'er og to teksthæfter. Vol. 1: North-West Africa, Canaria and Cape Verde Islands. 67 sider på fransk og engelsk, 4 CD'er. Vol. 2: West and Central Africa. 190 sider på engelsk, 11 CD'er. Udgivet af Société Ornithologiques de France i samarbejde med The British Library National Sound Archive. Pris £ 159,95 hos NHBS Mailstore, 2-3 Wills Road, Totnes, Devon, TQ9 5XN, U.K. (nhbs@nhbs.co.uk; fax +44 1803 865280).

Det er svært at være smålig, når man skal anmelde denne udgivelse, som med stemmeoptagelser af 1466 fuglearter er et særdeles nyttigt værktøj til identifikation af en stor del af Afrikas fugle. Den første CD-række dækker 423 arter fra Maghreb-landene, Madeira, de Kanariske øer og Cape Verde, den anden 1043 arter fra Vest- og Centralafrika. Hæfterne i CD-format, der lister arterne i systematisk rækkefølge med henvisning til CD-nummer og spor, er vigtige, fordi der kun er fuglestemmer på op-

tagelserne, men ingen annoncering af fuglene. Det fungerer udmærket og gør det nemt at koncentrere sig om at lytte. Mange af optagelserne er Claude Chappuis' egne, men han har derudover samarbejdet med British Library's lydarkiv i London samt modtaget bidrag fra en række ornitologer.

Stemmer er ofte afgørende for artsbestemmelse, også i troperne, og giver samtidig vigtige taksonomiske fingerpeg. Værket er relevant både for amatører og professionelle, og da det medtager alle forekommende arter inden for det dækkede område, inkl. de nordlige træk-gæster, er det også meget at hente for ornitologer med interesse for vestpalæarktiske fugle. I alt er fx 33 *Cisticola*-sangere inkluderet, mens der er 15 *Sylvia*- og 11 *Phylloscopus*-sangere. Blandt de mange optagelser af vandhøns er fem arter af de små nataktive flufftails (*Sarothrua*), hvor stemmekendskab er essentielt for registrering af arterne.

Lokaliteten er angivet for hver optagelse, hvilket afslører, at mange af stemmerne er optaget i Europa eller Syd- og Østafrika uden for værkets kerneområde. Det er måske det væsentligste kritikpunkt, da fugle ofte udvikler geografiske dialekter. Andre af optagelserne er fra fugle i fangenskab, men i betragtning af værkets omfang må det anses for tilgiveligt. For bl.a. Kravetrappe er det faktisk den første optagelse af "sangen".

African Bird Songs er nemmest at anvende, når man står over for en bestemt art; så er det bare at slå slægten op i indeks og finde CD-nummer og spor. Derimod findes arter af samme slægt på forskellige CD'er, hvis slægten er udbredt i begge de delområder, der dækkes af de to CD-æsker.

Optagelserne er af høj kvalitet og rensset for baggrundstøj, og som regel er der optagelser af både sang og forskellige kald. Så sæt dig godt til rette i sofaen eller foran computeren og lad tonerne flyde.

Lars Dinesen

Raptors

J. Ferguson-Lees & D. Christie. *Raptors of the World*. 992 sider, 112 farvetavler, adskillelige stregtegninger. A. & C. Black, London, 2001. Pris kr. 695 i DOF-Salg.

I mange år har man kunnet se annoncer for denne bog, der oversider er udkommet. Og det skal med samme siges, at den har været værd at vente på. Bogen holder samme høje standard som de tidligere bind i den efterhånden velkendte *identification guide*-serie fra A. & C. Black.

Her har vi altså en bog, der dækker alle verdens rovfuglearter. Den indledes med fyldige afsnit om træk, fældning, økologi, adfærd, rovfuglenes syn og hørelse, m.m. Siden behandles hver art er på den efterhånden traditionelle måde, og for mange af dem er her for første gang vist alle aldersklasser. Bogen gør et usædvanlig gedigent indtryk og præsenterer et gennemarbejdet koncentrat af vor viden om denne fascinerende fuglegruppe. Teksten er detaljemættet og alligevel overskuelig, og som regel holdt i en passende let skrivestil, så

man sluger afsnit efter afsnit uden at skulle slå op i ordbogen hvert andet minut. Det er imponerende flot. Købere af *Handbook of the Birds of the World* vil måske mene, at det meste allerede kan læses her, men HBW dækker ikke artsbestemmelse i detaljer, og tavlerne heri viser kun adulte fugle. Tavlerne i den nærværende bog er for det meste acceptable, men også typisk "engelske", hvilket fra tid til anden vil sige lidt udetaljerede og stive. Zetterström, Quinn, Harris og de andre mestre i enkelt-heder kan jo desværre ikke engageres til alle verdens opgaver, og det kræver både talent og en livslang indsats at fange detaljer og jizz hos en så visuelt tiltrækkende gruppe som rovfuglene.

Taksonomien er for tiden inde i en temmelig kaotisk udvikling. Jeg skal ikke gøre mig til dommer over, at f.eks. Amerikansk Kærhøg er splittet fra Blå Kærhøg, men det virker umiddelbart rimeligt med tanke på forskellighederne i udseendet. Altaifalken, der mange steder regnes som en underart af enten Vandrefalk eller Jagtfalk, har også fået artsstatus her. Hvert nyt værk har sin opfattelse, og her er der i det mindste argumenteret for opsplitningen.

Herhjemme vil mange nok spørge, om dette storværk giver noget nyt til bestemmelse af de vestpalæarktiske rovfugle, og svaret er i det store og hele nej. Hvis man er interesseret i arts- og aldersbestemmelse, er man bedre tjent med de mange værker, der med fotos og/eller tegninger koncentrerer sig om bestemmelsen. Men ønsker man at se ud over dette, er der ingen ved udenom – så skal man have fat i *Raptors*. At formatet så ikke indbyder til at tage bogen med på rejser, er et efterhånden ikke helt lille problem ved disse nye detailspækkede bøger.

Klaus Malling Olsen

The North American Bird Guide

David Sibley. 544 sider, ca 6600 farveillustrationer samt udbredelseskort til næsten alle 810 arter, hft. Pica Press, Sussex, 2000. Pris kr 369 i DOF-Salg. I den flod af field guides vi ser i disse år, flere af dem ret middelmådige, rager denne højt op. Forfatteren og illustratoren er en og samme person. Han har arbejdet på værket i 12 år, rejst på kryds og tværs i USA og Canada og personligt set og studeret alle næsten alle arterne. Hans fader, Fred Sibley, var kurator ved Yale universitetets Peabody Museum, så fuglene prægede allerede barndommen, og han regnes i dag for en af Amerikas førende eksperter i feltsbestemmelse. Bogen indledes med en indføring, hvor en fugls topografi beskrives på 7 sider med 18 lærerige illustrationer. Bogen følger den gammelkendte systematik startende med lommer og lappedykkere. Hver ny familie introduceres med en oversigt over alle amerikanske arter, hvor hver art er illustreret i formindsket, men let genkendelig udgave, hvilket for den hurtige oversigt i felten må siges at være en stor fordel. De fleste arter får en halv side, nogle med mange dragter; f. eks. Gråanden og Ederfuglen får en hel side, mens enkelte arter må nøjes med meget mindre,

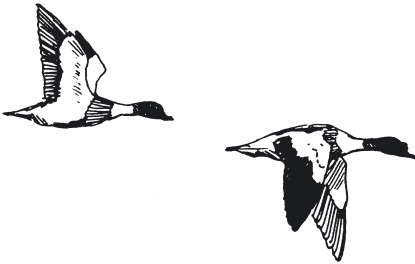
f.eks. papegøjerne, som alle pånær én er undslupne fangenskabsfugle, der har etableret vilde bestande. Illustrationerne er gennemgående af en meget høj kvalitet, alle i Roger Peterson's forsynet med små diskrete streger til markering af de vigtigste kendetegn. Næsten alle arter, selv spurvefuglene, er desuden afbildet flyvende, så både vingens overside og underside ses, hvilket for feltbestemmelse er af overordentlig stor betydning. Udbredelseskortene giver i forskellige farver yngleområde, overvintringsområde og områder, arten blot overflyver på trækket, og også sjældne forekomster markeres.

Hvor bogen er et sandt overflødhedshorn hvad illustrationerne angår, så indskrænker teksten sig til det mest nødvendige for feltbestemmelsen, nemlig total længde og vingelængde angivet i tommer og vægten i gram, samt en ofte ret udførlig beskrivelse af stemmen.

Jeg kvier mig ved at sige noget negativt om et så fornemt stykke arbejde, men hvorfor er bogen ikke indbundet? Det ville forlænge dens levetid væsentligt. Med en vægt på 1200 g vil den dog næppe finde plads i mange rygsække, og det begrænser jo sliddet... Personligt havde jeg også gerne set, at de i rigt mål illustrerede underarter havde fået deres videnskabelige navn med.

Forfatter og forlag lykønskes med denne frembringelse. Der bliver noget at leve op til hos fremtidige field guides.

Johannes Erritzøe



Breeding birds in the Wadden Sea in 1996

Lars Maltha Rasmussen, David M. Fleet, Bernd Hälderlein, Ben J. Koks, Petra Potel & Peter Südbeck. Wadden Sea Ecosystem No. 10. 122 sider, 12 farvefotos, mange udbredelseskort, tabeller og sonogrammer. Common Wadden Sea Secretariat, Trilateral Monitoring and Assessment Group, Joint Monitoring Group of Breeding Birds in the Wadden Sea. Wilhelmshaven, Germany. 2000. Enkelte eksemplarer kan købes hos Karsten Laursen, Kalø, Grenåvej 12, 8410 Rønne, tel. 89201700, pris 6 Euro plus forsendelse.

Danmark, Tyskland og Holland samarbejder om at beskytte Vadehavet. Siden 1990, hvor et "Fælles overvågningsprojekt af ynglefuglene i Vadehavet" blev startet, er der udført koordinerede optællinger af ynglefuglene med henblik på at overvåge ændringer i antal og fordeling af udvalgte arter for herigennem at få et grundlag for beskyttelse og fredningstiltag.

Denne publikation giver bestandstal for koloniynglende og andre arter mellem 1991 og 1996. Den første undersøgelse af vadehavets fugleliv i 1990 blev publiceret i 1994, og foreliggende arbejde giver derfor nu mulighed for en forsigtig analyse af svingninger i de forskellige kolonier gennem en årrække. Forsigtig, fordi der i den sidste undersøgelse blev anvendt nye fælles optællings retningslinier, der har forbedret kvaliteten af det indsamlede materiale. Ialt 31 arter er beskrevet: vade-fugle, måger og terner, samt Skarv, Skestork, Blå Kærhøg, Gravand, Ederfugl, Toppet Skallesluger og Mosehornugle. Skarven og Skestorken er ikke overraskende gået frem, ligeså Sandternen, hvorimod Almindelig Ryle er gået tilbage fra 50 par til 39 par, og værre endnu ser det ud for Brushanen, der i 1991 opviste 240 par, men i 1996 kun 77. Blandt de sjældne vadehavsfugle kan nævnes Sorthovedet Måge med 5 par og Dværgrmåge med 2 par. Bogen giver også bud på årsagerne til bestandenes svingninger, f.eks. spiller forstyrrelser på strandene en væsentlig rolle for Hvidbrystet Præstekrave i Holland, og for lav vandstand på strandene og for højt græsningstryk i marsken skulle være årsagen til Rylens og Brushanens tilbagegang. Et par sammenligninger med *Fuglenes Danmark* viste en god dækning for den danske del af Vadehavet, f.eks. var Stenvenderens yngleforekomst 1994 på Mandø medtaget. For alle med interesse for den enestående natur, Vadehavet frembyder, er denne smukke publikation anbefalelsesværdig.

Johannes Erritzøe

Where to watch birds in southern and western Spain

Ernest Garcia & Andrew Paterson. Andalucía, Extremadura and Gibraltar. 358 sider, illustreret. Christopher Helm, London, 2001. Pris kr. 219 i DOF-Salg.

Dette er en ny udgave af bogen *Where to watch birds in southern Spain* fra 1994. Begge udgaver dækker de samme provinser; første udgave omtalte 93 lokaliteter, mens den nye behandler 100 (en lokalitet udgået, 8 nye kommet til). Ud over lokalitetsgennemgangen rummer bogen indledende kapitler om at se på fugle i Spanien og hvad man bør være opmærksom på landevejen og når man forlader offentlig vej. Den slutter med en systematisk liste over fuglene i det dækkede område med nogle få linier om status, samt en liste over sjældenheder, som bør forelægges det spanske sjældenhedsudvalg. Dertil et lokalitetsindex og afsluttes et index, der for hver art angiver de relevante lokaliteter.

For hver lokalitet gives en overordnet beskrivelse med angivelse af væsentlige arter og den bedste tid for et besøg. Der er et fine kort over lokaliteterne. Nærlæsning af udvalgte afsnit viste, at teksten er blevet opdateret hvad angår adresser og telefonnumre samt ændrede ejerforhold med betydning for adgangen til lokaliteten. Andre tekstjusteringer tydeliggør adgangsforholdene til visse lokaliteter. En sammenligning med *Donde ver aves*



en *España penindular* (Lynx Edicions 1993) falder klart ud til fordel for den nærværende bog.

Om der er grund til at købe denne anden udgave, hvis man allerede besidder den første, må være et spørgsmål om temperament. Har man ikke førsteudgaven, er den nye udgivelse en absolut nødvendighed, hvis man planlægger at besøge Extramadura, Andalusien og/eller Gibraltar. Der ligger mange gode fugleoplevelser gemt i denne bog.

Kurt Bonde

Også modtaget:

Jordbunden

Søren Munch Kristiansen & Kristian Dalsgaard. 35 sider, mange farvefotos, hft. *Natur og Museum* 40(4), Naturhistorisk Museum, Århus, 2001. Pris kr. 55 i DOF-Salg.

Jordbunden er en livsvigtig ressource på linie med grundvandet og luften. Den er så at sige grundlaget for vores spisekammer, planterne og dyrene. En glimrende introduktion for alle, der foretager økologiske undersøgelser eller blot er interesseret i bevarelsen af vores natur.

Svømmeænder

Jesper Madsen. *Natur og Museum* 41(1), Naturhistorisk Museum, Århus, 2002. Pris kr. 58 i DOF-Salg

Alle de danske svømmeænder er behandlet i nærværende lille hæfte i seriens sædvanlige høje kvalitet, spækket med flotte farvefotos og akvareller af Jens Overgaard Christensen. Hæftet har følgende afsnit: systematik, fødebiologi, livsstrategi, overvågning af bestandene, jagt på svømmeænder, jagtens effekt på bestandene, ænder i kulturhistorien, samt en artsgennemgang.

Vejret

Jesper Theilgaard. 35 sider, mange farvefotos, kort, tabeller og illustrationer, hft. *Natur og Museum* 40(3), Naturhistorisk Museum, Århus, 2001. Pris kr. 55 i DOF-Salg.

Alle taler om vejret, nu er der endelig en, der gør noget ved det – endda en, vi alle kender fra TV-Avisen. Meteorologen Jesper Theilgaard fortæller på sin sædvanlig letfattede måde om de forskellige vejrtyper og hvorfor de opstår. Men også monsuner, El Niño og tropiske orkaner, drivhuseffekt og ozonlag bliver omtalt. Det er et hæfte, som alle "feltbisser" kan drage nytte af.

Shorebirds

Des Thompson & Ingvar Byrkjedal. 72 sider, mange farvefotos, hft. Colin Baxter Photography Ltd., Skotland, 2001. Pris ikke oplyst.

Dette er ikke alene en smuk lille bog med superfine vadefuglefotos, men også en populær og dog gedigen tekst om vadefuglenes biologi, økologi, adfærd, slægtskabsforhold og beskyttelsesmæssige situation globalt. Den er skrevet af to af verdens førende vadefugleforskere, som især gjorde sig bemærkede med den stærkt roste bog *Tundra Plovers* (anmeldt i DOFT 93: 182, 1999).